

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладом освіти

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота

ФОРМУВАННЯ ПИСМЕНОГО МОЛОДШИЙ ШКОЛЯРІВ.

Борто Домініка Людвигівна

Студент(ка) IV-го курсу

Освітня програма: Початкова освіта

Спеціальність: 013 Початкова освіта

Рівень вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № _____ / 202_

Науковий керівник:

Гуттерер Єва Бейлівна

(ст. викладач)

Завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладом освіти:

Біда Олена Анатоліївна

(доктор педагогічних наук, професор)

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 202_

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

**Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладом освіти**

Кваліфікаційна робота
ФОРМУВАННЯ ПИСМЕНОГО МОЛОДШИЙ ШКОЛЯРІВ

Рівень вищої освіти: бакалавр

Виконавець: студент(ка) IV-го курсу
освітня програма: Початкова освіта
спеціальність 013 Початкова освіта

Науковий керівник: **Гуттерер Єва Бейлівна**
(ст. викладач)

Рецензент: **Чопак Єва Василівна**
(ст. викладач)

Берегове
2025

Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszék

AZ ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÓ TEVÉKENYSÉG ALAKÍTÁSA ALSÓ
TAGOZATON
Szakdolgozat

Készítette: Barta Dominika
IV. évfolyamos tanító szakos hallgató

Témavezető: Hutterer Éva
(*tanszékvezető helyettes, adjunktus*)

Recenzens: Csopák Éva
(*adjunktus*)

Tartalom

Bevezetés.....	6
I. AZ ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁS.....	8
1.1.Az írásbeli szövegalkotás fejlesztésének aktuális kérdései Ukrajnában.....	8
1.2.Nemzeti alaptanterv Magyarországon – Az írásbeli szövegalkotás szintjei.....	9
1.3.Ukrajna alapiskolai kerettanterve – Az írásbeli szövegalkotás szintjei.....	11
1.4. Hasonlóságok és eltérések.....	13
II. AZ ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁS FEJLESZTÉSÉNEK MÓDSZEREI, ELJÁRÁSAI.....	16
2.1. Az összefüggő szövegalkotás megalapozó eljárásai.....	17
2.2. A fogalmazási ismeretek tanítása, fogalmazástechnikai gyakorlatok.....	19
2.3.Az íráskészség, a helyesírás szerepe a szövegalkotásban.....	23
2.4.A digitális környezet hatása az írásbeli szövegalkotásra.....	24
III. AZ ÖSSZEFÜGGŐ SZÖVEGALKOTÁS SZINTJÉNEK MÉRÉSE A FORNOSI GIMNÁZIUMBAN.....	26
3.1. A kutatás helyszínének bemutatása.....	26
3.2.Hipotézisek, a kutatás módszereinek ismertetése, a vizsgált minta.....	27
3.3.A felmérés eredményei.....	28
3.4.Az eredmények értékelése.....	33
3.5. Konklúzió.....	34
Összefoglaló.....	35
Rezümé.....	36
Melléklet.....	40

Зміст

Вступ.....	6
I. ПИСЬМОВЕ ТВОРЕННЯ ТЕКСТУ.....	8
1.1.Актуальні питання розвитку письмового мовлення в Україні.....	8
1.2.Національний базовий навчальний план Угорщини — Рівні письмового мовлення.....	9
1.3.Державний стандарт початкової освіти України — Рівні письмового мовлення.....	11
1.4. Подібності та відмінності.....	13
II.МЕТОДИ ТА ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ПИСЬМОВОГО ТВОРЕННЯ ТЕКСТУ.....	16
2.1. Основні підходи до формування зв'язного письмового мовлення.....	17
2.2. Навчання написання творів, вправи з техніки письма.....	19
2.3. Роль навичок письма та правопису у творенні тексту.....	23
2.4. Вплив цифрового середовища на письмове мовлення.....	24
III.ВИМІРЮВАННЯ РІВНЯ ЗВ'ЯЗНОГО ПИСЬМОВОГО МОВЛЕННЯ У ФОРНОСІВСЬКІЙ ГІМНАЗІЇ.....	26
3.1. Опис місця проведення дослідження.....	26
3.2. Гіпотези, методи дослідження, опис вибірки.....	27
3.3. Результати опитування.....	28
3.4. Оцінка результатів.....	33
3.5. Висновок.....	34
Підсумок.....	35
Резюме.....	36
Додаток.....	40

Bevezetés

Igazán csak az anyanyelvén tud az ember tanítani. Csak ebben tudja átadni azokat a rendkívül finom érzelmi tartalmakat, ami a tanítással jár. Enélkül egyszerűen nem érdemes belekezdeni.

Csermely Péter

Az anyanyelven való tanulás az egyik legfontosabb lehetőség, különösen többségi nyelvi környezetben élő kisebbségeknek, mint például az Ukrajnában élő magyarság számára. A magyar nyelvű környezet és magyar nyelven való oktatás teszi lehetővé, hogy anyanyelvünket tudatosabban, választékosabban, a helyzetnek megfelelően tudjuk használni. Az anyanyelvünkön való tanulás nem csak jog, de lehetőség is a teljes értékű fejlődéshez.

Az írásbeli szövegalkotás anyanyelvünk egyik legösszetettebb és legtöbb fejlesztést igénylő területe. Az írásbeli szövegalkotás fejlesztésének célja, hogy megalapozza az írásbeli kifejező- és kommunikációs és készséget, egyúttal az összefüggő, kontextusos nyelvhasználatot is formálja. Az alsó tagozatos tanítók alapozzák meg a kognitív és nyelvi készségeket, amelyekre építhető a szövegértés és a szövegalkotás a következő évfolyamokban. A szövegalkotás fejlesztése ezért kiemelt szerepet játszik, mivel ez a képesség nemcsak az iskolai teljesítményt befolyásolja, hanem a gyermekek későbbi életére is hatással van. A szakdolgozatom témája aktuális ebben a felgyorsult világban, mert több kutatás is kimutatta, hogy a diákoknál a szövegalkotó képességek már a kezdeti szakaszban jelentős különbségeket mutatnak az elmúlt évtizedekhez viszonyítva. A *Nyelvtudományi Kutatóközpont 2023-as* kiadványa szerint: a jelenlegi fiatal generáció már a digitális világban nevelkedik és fejlődik, ebben a digitális szférában a kifejezőmód rövid és tömör, illetve nem jellemző a nyelvi helyesírási szabályok alkalmazása.

Az ember életében kiemelkedően fontos szerepet tölt be az írás, ami az emberek egymás közötti kommunikációjának, felnőtt korban pedig a munka végezésének is eszköze. Az alsós tanítóra hárul az a feladat, hogy tanítványaik írástudó felnőttekké váljanak. A szakdolgozatom témájául ezért választottam az írásbeli szövegalkotó tevékenység alakításnak vizsgálatát alsó tagozaton. Ez egy olyan terület a tanításnak, amely folyamatosan megújul. A téma feldolgozása segít jobban megérteni a kisiskoláskori íráshasználat jellemzőit, fejlesztésének formáit, egyúttal a fejlesztési folyamat lépéseiben is elmélyülhettem.

Az írásbeli szövegalkotás kialakítása során a gyermekek elsajátítják az íráshasználatot, beleértve a betűformálást, a helyesírást, a szöveg szerkezetét, a szövegalkotási technikákat. A szövegalkotás lehetővé teszi a gyermekek számára, hogy saját gondolataikat, érzéseiket és véleményüket kifejezzék, ami elengedhetetlen a mindennapi életükben, fejlődésükben. A

megfelelően megtervezett tanulási folyamat eredményeként a tanulóknál kialakul a szövegszerkesztés, szövegalkotás sémája.

Szakedolgozatomban ezeket a sémákat vizsgáltam, illetve a tanítás menetét megalapozó ukrainai és magyarországi tantervet hasonlítottam össze. Munkám során különböző szakirodalmakat, folyóiratokat, esszéket és más tanító jellegű írásokat használtam fel. Szakedolgozatom megírásához egy felmérést is elvégeztem a Fornosi Gimnázium 3-4. osztályában. A pedagógiai gyakorlatom során megtapasztalhattam a tanítói feladatköröket. A tanórákon részt vettem megfigyelőként és tanítóként is. Tapasztalatom alapján az órákon nagyon fontos a változatosság és a játékoság is. A tanító feladata, hogy a tanórán olyan feladatokkal lássa el a diákokat, amelyek érdekesek, figyelemfelkeltőek és kreatívak. A tanórák nagy segítségemre voltak a dolgozat megírásában, mert a tapasztalataimat beépíthettem a dolgozatba.

A dolgozatomban két szakirodalom részre és egy felmérésre bomlik. Az első részben a szakirodalom alapján feldolgoztam az írásbeli szövegalkotás összetevőit, az évfolyamok végén elvárt tudásszintet, majd összehasonlítottam a magyar és ukrán állam tanterveiben szereplő szintek közötti különbségeket. A második részben – szintén a szakirodalmi források alapján – az írásbeli szövegalkotás fejlesztési lehetőségeit mutattam be. Olyan feladatokat, technikákat mutatok be, amelyek mérések által is bizonyítottan megfelelően használhatók a tanulói szövegalkotási készség fejlesztésére. A harmadik részben a témában önállóan végzett felmérésem eredményeit mutatom be.

Munkám legfontosabb forrásművei: Rádi Orsolya Márta *Az írásbeli szövegalkotás jellemzői alsó tagozatos tanulónál* és Kunoss Judit: *Fogalmazástanítás az alsó tagozatban* című munkái voltak.

Rádi Orsolya Márta *Az írásbeli szövegalkotás jellemzői alsó tagozaton* című munkáját azért választottam, mert nagyon jól összefoglalja és elemzi a gyermekek szövegalkotási sajátosságait, fejlődési szintjüket, illetve leírja azt is, hogy a diákok milyen nehézséggel néznek szembe ezen a fejlődési „úton”.

Kunoss Judit *Fogalmazástanítás az alsó tagozatban* című könyvében jól összefoglalja az elvek és eljárások korszerűsítésének fontosságát, a régi és új tanterv eltéréseit, illetve azt, hogy milyen nagy szerepe van a motivációnak a tanításban.

Végül, de nem utolsó sorban szeretném megköszönni a témavezetőmnek, hogy javaslataival, szakmai hozzáértésével és segítségével sikerült elkészíteni a dolgozatomat.

I. AZ ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁS

Az írásbeli szövegalkotás eszközként való alkalmazásának gyökerei az 1970-es évekre nyúlnak vissza. Emig (1977) munkája az írásbeli szövegalkotást, mint speciális (unique) tanulási módot tartja számon.

Orosz Sándornak (1972) a fogalmazási képesség fejlődését vizsgáló, 1967–1968-ban végzett felmérése azt mutatta ki, hogy a tanulóknál az általános iskola 5. osztályától a középiskola 12. osztályáig lassú, egyenletes fejlődés tapasztalható. Az írásbeli szövegalkotó szintek az alsó tagozaton különböző módon jelennek meg a magyar és ukrán alaptantervben. Az írásbeli szövegalkotás szintjei az iskolában fokozatosan fejlődnek évről évre. Az első négy évben a gondolatok, információk, érzelmek és vélemények egyszerű átadása, közlése a fő szempontja az írásbeli szövegalkotásnak. A szövegalkotás fejlesztése alapvető jelentőségű az anyanyelvi nevelésben. A tanítás folyamata Ukrajnában és Magyarországon sok hasonlóságot tartalmaz. A következő részben az íráskészség szintjeit ismertetem a magyar és ukrán alaptantervek alapján.

1.1. Az írásbeli szövegalkotás fejlesztésének aktuális kérdései Ukrajnában

2017-ben Ukrajnában új oktatási törvényt fogadtak el, melynek eredményeként az iskolarendszerben további reformok következtek. A Nova ukrainszka skola néven ismertté vált program (továbbiakban: NUS) célja az iskolák modernizálása és a tanmenet megreformálása volt. A program előíranyozza a tanulóközpontúságot és támogatja a tanárok szakmai fejlődését is. A NUS bevezetését nagyban befolyásolta a Covid-19 járvány, mivel a karantén miatt az iskolák online oktatásra tértek át, s ki kellett fejleszteniük a digitális tanulási környezetet is. Ez az időszak a bezártság miatt kezdetben nagyon lehangoló volt, de nagy lendületet adott az iskolák digitalizációjának. Jelenleg már Ukrajnában is digitális naplót használnak az iskolák, így bármikor naprakész és elérhetőek az információk a tanárok, szülők számára.

Ukrajnában a pandémiát követően háború tört ki, ami azóta is tart, ez az oktatásra is hatással van. A kezdetekben sok nehézséget okozó online oktatás a háború kezdetén is megmaradt, bár napjainkra már visszatértünk a jelenléti oktatásra.

Az oktatási reform új megfogalmazott célokat is jelentett, ami együtt járt az óraszámok változásával, tantárgyak integrálásával. Ezt az átmenetet tovább nehezítette az online környezet. Az íráskészség fejlesztését az óraszámok változása mellett tovább nehezítette az online környezet. Ezért aktuálisnak tűnt, hogy a megváltozott új helyzetben megvizsgáljam a

tanulók íráshasználatának szintjét, összevessen azt a tantervi elvárásokkal, valamint összehasonlítsam a magyarországi szintekkel az eredményeket.

Nagyon fontos, hogy a kisdiákok megtanulják kifejezni önmagukat a saját anyanyelvükön. Az írásbeli szövegalkotással minden diák kifejezheti érzéseit és elmesélheti saját történetét. Az íráskészség kialakítása az alsó tagozaton azért is nagyon fontos, mert a hagyományok, szokások, a kultúrájukat átörökítésének is eszköze. Az írás tehát nemcsak az iskolában fontos, hanem az ember egész életében jelentős helyet foglal el, emiatt fontos az, hogy megfelelő alapokat kapjanak a tanulók már a kisiskolás korukban, amire építhetnek a későbbiekben.

1.2.Nemzeti alaptanterv Magyarországon – Az írásbeli szövegalkotás szintjei

Az írásbeli szövegalkotás a gondolkodás, a kommunikáció és az önkifejezés egyik legfontosabb eszköze. Az iskolai tanítás célja, fejleszteni a tanulók nyelvhasználatát és megtanítani a nyelvtant, tudatossá tenni a nyelvhasználatot, előkészíteni a helyesírási tanítását, az idegen nyelvek tanulását, fejleszteni a logikus gondolkodást (Adamikné. 20028:5).

A magyar Nemzeti Alaptanterv (NAT) központi szerepet tölt be az írásbeli szövegalkotás fejlesztésében és az írásbeli szövegalkotás tanítása során. A NAT részletesen meghatározza a tantárgyi követelményeket, fejlesztési célokat és kompetenciákat, amelyek az íráskészség, a szövegalkotási képesség és a helyesírás elsajátítását célozzák meg (Magyar Nemzeti alaptanterv, 2020).

Magyarországon a kerettanterv két részre bontja a magyar nyelv és irodalom tantárgyat, 1-2. évfolyamra és 3-4. évfolyamra. Az évfolyamokat közös témakörökre osztják fel. Az első két évfolyam témaköreire építkeznek új ismeretekkel a 3-4. évfolyam témakörei. Az 1-2. évfolyam témakörei: Beszéd és kommunikáció, Írás és helyesírás. A 3-4. évfolyam témakörei: olvasás, szövegértés, nyelvtan, helyesírás és szövegalkotás (Kerettanterv, 2020).

Az alsó tagozatos tanulók a leegyszerűsített nyelvtant ismerik meg és sajátítják el. Alsó tagozaton a tanulók elsajátítják az alapvető készségeket. A nyelvtan- helyesírás anyaga fokozatosan van felépítve, a tanulók életkori sajátosságainak megfelelően (Adamikné, 2008). Az 1-2. évfolyam alapvető tanításának feltételei közé tartozik a beszéd és annak megértése és folyamatos fejlesztése, az olvasás és a kézírás megtanítása, a helyesírás megalapozása, a szövegértés és a szövegértési szabályok megtanulása és begyakorlása. A legfontosabb feladata, hogy a tanulók elsajátítsák és fejleszteni tudják az anyanyelvi nevelés alapjait, mint például az olvasás, írás, beszéd fejlesztése. Az olvasás elsajátítása mellett az írás elsajátításán és fejlesztésén van nagy hangsúly.

A 3-4. évfolyam feladata a már megszerzett készségek fejlesztése és bővítése, mint a beszédképesség, szövegek megértése új nyelvi tevékenységek elsajátítása, szókincs aktivizálása és a szövegalkotói feladatok begyakorlása.

A magyar **Nemzeti Alaptanterv (NAT)** az 1-2. osztályos írásbeli szövegalkotást az alábbi szempontok szerint bontja fel:

- **Szövegalkotás alapjai:** A tanulók számára elsődleges cél a szavak és mondatok helyes leírása, egyszerű szövegek, mint mesék vagy napi élmények leírása. Az írási folyamatok és a szövegek alapvető szerkezetének megalakítására fókuszál.
- **Nyelvi eszközök:** A tanulók elsajátítják az írás és az olvasás közötti kapcsolatot, külön részt kap a helyesírás és a mondat szerkesztés alapjainak elsajátítása.
- **Képesség szintje:** Kezdeti szinten az írás kialakítása a cél, hogy a gyermekek leírják a napi eseményeket, saját élményeiket. Az egyszerű szövegek megfogalmazása és leírása, illetve az időrend helyes leírása és az események folyamata a fő szempont (*Nemzeti Alaptanterv (NAT, 2020) Magyar Közlöny, 2020/17.szám*).

3-4. osztály:

- **Szövegszerkesztés:** A szövegek egyre bonyolultabbá válnak. A tanulók már önállóan kell történeteket, rövid leírásokat írni. A tanulónak tudniuk kell a szöveg eleje, közepe és vége közötti helyes kapcsolódást.
- **Szövegtípusok:** A tanulók különböző szövegtípusokat tanulnak meg (pl. mesék, leírások, narratív szövegek) megismerkednek a szövegszerkesztés alapvető szabályaival. A szövegek írása során figyelniük kell a szövegszerkesztés szabályaira.
- **Képesség szintje:** A diákoknak képesnek kell lenniük több mondatból álló szövegeket alkotni, és a mondatok összekapcsolására is összpontosítani. Az önálló szövegalkotás kezdetleges formája jön létre (*Nemzeti alaptanterv (NAT 2020). 1–4. évfolyam, Magyar nyelv és irodalom tantárgy, fejlesztési célok és követelmények, Magyar Közlöny, 2020/17. szám*).

Minden oktatási szakasz méréssel zárul, a negyedik osztály végén a tanulónak a következő készségekkel kell rendelkezniük:

- különböző információk, üzenetek közlése írásban és szóban, azok megértése és másokkal való megértetése,
- beszélgetés kezdeményezése, folytatása és befejezése
- a szövegek olvasása és megértése műfajtól, szövegtípustól függetlenül,
- szövegalkotás önállóan

- szövegértés, főbb információk kiszűrése az olvasás és írás során (NAT, 2020).

A Nemzeti Alaptanterv az írásbeli szövegalkotás fejlesztésére a következő dolgokat sorolja:

- a tanulók rendszeresen gyakorolják a szövegalkotást különböző műfajokban;
- a szövegek megértése és önellenőrzése épüljön be a mindennapi oktatásba;

A magyar Nemzeti Alaptantervre az alsó tagozaton a fokozatosság jellemző, az írásbeli szövegalkotásban a betűk tanulásától a helyes szövegszerkezet felépítéséig. Az írásbeli szövegalkotás oktatása az alsó tagozaton biztosítja a diákok számára az alapokat, amelyekre később építkezhetnek, legyen szó akár középiskolai tanulmányokról, akár az érettségi vizsgák teljesítéséről.

1.3.Ukrajna alapiskolai kerettanterve – Az írásbeli szövegalkotás szintjei

Az ukrán állami szabványban az írásbeli szövegalkotás fejlődése az alsó tagozaton hasonló a magyarországihoz, de más pedagógiai és kulturális megközelítést alkalmaz. Az általános iskola alsó tagozatán a magyar nyelv és irodalom tantárgy elsődleges célja az anyanyelvi kommunikációs képességek fejlesztése, és az ehhez elengedhetetlen ismeretek elsajátíttatása. Az anyanyelvi képességek fejlesztése nemcsak cél, hanem eszköz is a személyiség fejlődéséhez, a nemzeti önazonosság erősödéséhez, a kognitív és érzelmi fejlődéshez.

Az elmúlt években jelentős változáson ment keresztül az ukrainai oktatás, ez a magyar nyelven oktató intézményeket is érintette. Jelenleg a kötelező közoktatás Ukrajnában az ukrán oktatási törvénynek (Ukrajna törvénye az oktatásról, 2017) megfelelően három szinten zajlik: 1. kezdő szint vagy elemi iskola (1–4. osztály), 2. alapszint vagy általános iskola (5–9. osztály), 3. felső szint vagy középiskola (10–11. osztály) (Nikolayeva–Bihych–Borysko–Boretska, 2013).

Ukrajnában, a 2017. szeptember 17-én elfogadott új oktatási törvény eredményeként kidolgozták és bevezették az Új Ukrán Iskola (Nova Ukrajinszka Skola) programot, melynek célja az oktatás minőségének javítása és az európai normákhoz való közelítés. A kompetencia alapú oktatás készségek, képességek fejlesztésére irányul, a tanulók olyan oktatásban részesülnek, ahol a tudásuk nem csak elméleti, hanem gyakorlati is és az később a mindennapi életben is hasznukra válhat.

Az Új Ukrán Iskola fő céljai között szerepel a tudás öröme, mint a gyermek személyiségének meghatározó tényezője.

A 2018-ban elfogadott állami szabvány alapján készült el az új kerettanterv, amely az előző változatokra épült, kisebb- nagyobb újításokkal. Az elemi iskolai oktatás állami szabványa a nyelvi-irodalmi oktatás területét két részre osztja. Az első: az ukrán és az őshonos népek, nemzeti kisebbségek nyelve és irodalma. A második rész: az idegen nyelvek (Beregszász-Kolozsvári, 2019). Az új állami szabvány által létrehozott tananyagban egymásra épülve bővülnek az adott tematikai, tartalmi egységek témakörei, újabb ismeretekkel kiegészülve. A cél a tanulók olvasásának és íráskészségének helyes kialakítása.

Az olvasás, írás, helyesírás kialakításánál elsődleges a nyelvi tapasztalatszerzésre épülő helyesírás kialakítása és fejlesztése (Типова навчальна програма, 2018). A tanulók 1-2. osztályban a következő ismereteket sajátítják el a különböző tematikai, tartalmi egységekben, amely hozzájárul az írásbeli szövegalkotás fejlődéséhez:

„Szóbeli kommunikáció” tematikai egység

Célja, hogy a tanuló megértse a felé irányuló utasításokat. Értelmes válaszokat adjon és feleljen a kérdésekre.

Fejlesztési feladatok a cél érdekében:

- A hallott szöveg értelmezése (elmeséli a tanuló a hallott szöveg tartalmát, kifejezi az ezzel kapcsolatos érzéseit)
- A szöveghez tartozó kérdések megválaszolása, tisztán és érthetően.
- Véleményt alkot az elhangzott szövegről (szóbeli információk értékelése)
- Bekapcsolódik a tanuló a számára érdekes beszédtemába (ezáltal fejlődik a szókinccse)
- Elmeséli a saját álláspontját a témáról (ezáltal rövid összefüggő szöveget alkot, szóban) (Типова навчальна програма, 2018).

„Olvassunk” tematikai egység

Célja, a képességek és készségek fejlesztése.

Fejlesztési feladatok a cél érdekében:

- Az olvasás elsajátításához szükséges képességek és részképességek fejlesztése: tempó, ritmus, nyelvi tudatosság.
- Egyszerű szövegek felismerése a műfaji jellemzők alapján: mondóka, mese, találós kérdés.
- Az olvasott szöveg szóbeli értelmezése.
- Gyerekkönyvek használata a tanórákon (Типова навчальна програма, 2018).

„Kommunikálunk írásban” tartalmi egység

Célja, hogy a tanulók az írásra vonatkozó szabályokat megismerjék és használják, a betűk megtanulása.

Fejlesztési feladatok a cél érdekében:

- A szabályos betűkialakítás és betű kapcsolás
- Az írás készség kialakítása
- Címadás a szövegnek
- Szöveg ellenőrzés és szerkesztés
- Betartja a párbeszéd írásbeli formáit (*Типова навчальна програма, 2018*).

3-4. osztály:

A „szóbeli kommunikáció” tematikai egysége bonyolultabbá válik, a tanulók már történeteket, egyszerű leírásokat, élménybeszámolókat írnak és olvasnak fel a társaik előtt, ezáltal figyelmet fordítanak a helyes kommunikációra is. Az írás során figyelmet kell fordítaniuk a szövegek logikus felépítésére (bevezetés, fő rész, befejezés).

„Olvassunk” tematika egysége – a hatékonyság érdekében a szövegekben figyelembe kell venni a tanulók életkorát és ehhez megfelelő szövegeket, szépirodalmi műveket kell felhasználni a tanórákon. A tanulóknak képesnek kell lenniük megnevezni a szöveg szerzőjét, szereplőit, helyszínét, illetve a szöveg formáját (*Типова навчальна програма, 2018*).

„Kommunikálunk írásban” tartalmi egysége az írás fokozatos továbbfejlesztésére irányul. Összetettebbé válik a szöveg szerkezete, a tanulóknak figyelmet kell fordítani a szövegek összetételére és képesnek kell lenni különböző szövegtípusokat alkotni (*Типова навчальна програма, 2018*).

A kulcskompetenciákban megegyeznek az olyan ismeretek, mint az érthető olvasás, véleménynyilvánítás szóban és írásban, kreativitás, saját vélemény kifejezésének a képessége, önálló döntéshozatal, közös együttműködés (*Державний стандарт, 2020*).

A tanterv célja, hogy a tanulók képesek legyenek a 4. osztály befejezésekor, a gondolataikat világosan és logikusan kifejezni írásban (*Державний стандарт базової середньої освіти, 2020*). A tanulók fokozatosan eljutnak az egyszerű mondatoktól, összetett mondatokon át alkotott szövegekig.

1.4. Hasonlóságok és eltérések

Mindkét ország követelményei között szerepel és elvárt, hogy a tanulók elsajátítsák:

- A megfelelő hangképzés, beszédleghzés és hangoztatás fejlesztése; törekvés a mások számára érthető és kifejező beszédre. Szöveges kiejtési, mondat- és szövegfonetikai gyakorlatok.
- Önismereti gyakorlatok, szerepjátékok.

- Részvétel a tanulócsoportban folyó beszélgetésben, vitában.
- Figyelem a kortárs és a felnőtt beszélgetőtársra.
- Rövid hallott szöveg üzenetének, érzelmi tartalmának megértése.
- Mindennapi élmények, olvasmányok, látvány-, hang-, mozgóképélmények tartalmának felidézése, elmondása.

Minkét országban elvárt, hogy a tanulók elsajátítsák az írásbeli szövegalkotás alapjait (helyesírást, mondat szerkesztést, szövegfelépítést). A tanulónak képesnek kell lenniük megfogalmazni világosan érthetően a gondolataikat. Az íráskészség mellett az olvasás fejlesztésének is kiemelkedő szerepe van, mivel az olvasás és az írás kölcsönhatásban van.

Mindkét oktatási rendszer hangsúlyozza a szövegalkotás alapjait, beleértve az egyszerű mondatok és szövegek alkotását, a személyes élmények és családi események leírását. Az iskolai feladatok gyakran kapcsolódnak a tanulók mindennapi élményeihez, elősegítve az önkifejezést és a kreatív írást. Mindkét országban elvárt, hogy a tanulók az alsó tagozat végére képesek legyenek önálló szövegeket alkotni. A tanulóknak képesnek kell lenniük az egyszerű, mindennapi élményeket leíró szövegektől a bonyolultabb narratív és leíró szövegek elkészítésére, figyelembe véve az írás helyes struktúráját, a szöveg összetettségét, a nyelvtani szabályokat és az érzelmek kifejezését is.

Különbség az ukrán és magyar oktatási követelmények között

Az ukrán és magyar oktatási rendszer között az írásbeli szövegalkotásban, jelentős különbségek figyelhetők meg.

Az **ukrán oktatási rendszer** írásbeli szövegalkotási fejlesztése már az alapfokú oktatás első éveiben megkezdődik. Az íráskészség kialakítása szorosan kapcsolódik az irodalmi neveléshez, így a tanulók sokszor találkoznak irodalmi művekkel, amelyeket elemző és alkotó feladatokon keresztül gyakorolnak be.

Az ukrán rendszer fontos részként tartja számon az elbeszélő jellegű szövegalkotást, mint például a mesék, történetek önálló megfogalmazását. Az irodalomhoz való kötődés miatt a szövegek szerkezete és nyelve is kötöttebb, a tanulóknak követniük kell az előre meghatározott formai és tartalmi elvárásokat. A tanulók megismerkednek már az első és második osztályban a történetmesélés szabályaival, a bevezetés, tárgyalás és befejezés egységeivel, valamint az események időrendi ábrázolásával.

Az ukrán oktatásban az írásbeli összefüggő szövegalkotás nem csak a gondolatok és érzelmek kifejezése a cél, hanem a kulturális és irodalmi értékek megőrzése és továbbadása is.

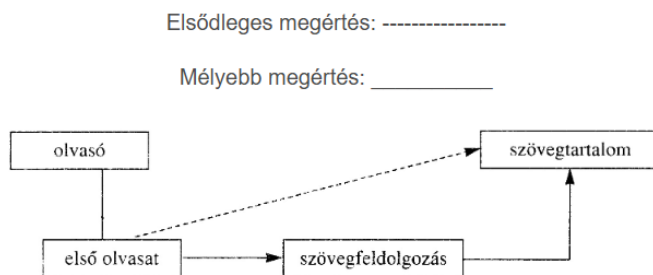
A **magyar oktatási rendszer** az összefüggő szövegalkotás fejlesztését fokozatosan építi fel az alsó tagozaton. Az írásbeli szövegalkotás célja, hogy a tanulók képesek legyen egyszerű élménybeszámolók, történetek megfogalmazására, valamint elsajátítsák az írás és a helyesírás alapvető szabályait.

A magyar tanterv alapja a kompetenciaalapú fejlesztés, amely a gyakorlati szövegalkotási formákat helyezi előtérbe. Ezáltal a diákok nem csak irodalmi jellegű műveket fogalmazznak és elemeznek, hanem gyakorlati írásokat is, mint például üzenetek, levelek, élménybeszámolókat. A magyar alaptanterv odafigyel az önkifejezésre és a kommunikációs készségek fejlesztésére, amely lehetőséget biztosít a tanulóknak arra, hogy saját véleményüket, gondolataikat érthetően közöljék mások felé.

A magyar írásbeli szövegalkotásban a logikus gondolatvezetés, az idő rendi sorrend betartása, a szövegek szerkezeti felépítése az elsődleges elsajátítási szempont.

II. AZ ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁS FEJLESZTÉSÉNEK MÓDSZEREI, ELJÁRÁSAI

A szövegfeldolgozás célja alsó tagozaton az anyanyelvi kommunikációs kompetencia, azon belül az olvasástechnika és a szövegértő olvasás együttes fejlesztését jelenti. Az írásbeli szövegalkotásban is különbséget tesznek a kutatók kezdő és haladó írók között (Flower és Hayes, 1980; Bereiter és Scardamalia, 1987; Gailbraith, 1996, 1999; Burkhard és Ploog, 2007).

Forrás: Adamikné-Kálmánné-Kernya-H.Tóth 2001: 140.

A szövegfeldolgozás során a tanulók fejlesztik a nyelvismeretüket, bővítik a szókincsüket. A szövegértés és a szövegalkotás kölcsönhatásban vannak egymással. A szövegfeldolgozó órákon megalapozzuk a későbbi műelemző tevékenység alapjait. Az alsó tagozaton alapozzuk továbbá meg az olvasási kedvet és az olvasás szeretetét is. Fontos, hogy a tanulók alsó tagozaton elérjenek egy biztos olvasástechnikai és szövegértő szintet, amelyre később „építeni” tudnak. Az olvasás órának, tehát sok fejlesztési célja van; ide tartozik a szövegértés és szövegfeldolgozás is, de többek között az anyanyelvi késégek fejlesztése is, ami a személyiség fejlesztésnek az egyik alapja (Adamikné, Kálmáné, Tóth, 2001).

A szövegértés sikerét befolyásoló tényezők:

- a jó olvasó technika
- a szöveg nehézsége
- az olvasó háttértudása
- az ismertek mozgósításának képessége
- az adott nyelv rendszere, stilisztikai szabályai
- a szövegértési műveletek végzésének képessége
- szociokulturális tényezők (Kerettanterv, 2015).

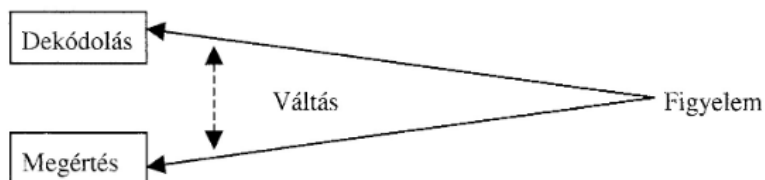
Tehát minél jobb az olvasástechnikája egy tanulónak annál jobb a megértés is egy feladatnál.

Nézzük meg egy kezdő és egy gyakorlott olvasó olvasási modelljét!

Kezdő olvasó:

Két lépcsőben történik a megértés: először a nyomtatott szavak dekódolását végzi az olvasó, utána fordul a figyelme a dekódolt szavak megértésére. A figyelme ezért váltakozva irányul a megértésre, egyszerre csak egy feladatot tud végezni (1.ábra).

2. ábra: A kezdő olvasó

Forrás: Adamikné Jászó 2006: 535.

Gyakorlott olvasó:

A gyakorlott olvasónál a dekódolás automatikus, ezért a figyelmét a szöveg jelentésére tudja összpontosítani, így a két feladatot egyszerre végzi.

3. ábra: A gyakorlott olvasó

Forrás: Adamikné Jászó 2006: 535.

A sikeres szövegértés alapja a biztos olvasástechnika, az olvasásban kiváló módon jártas gyors és pontos olvasással rendelkező tanuló.

2.1. Az összefüggő szövegalkotás megalapozó eljárásai

Az anyanyelvi nevelés területei a Nemzeti Alaptantervben (NAT) különösen fontosak, mivel ezek biztosítják a diákok nyelvi és kommunikációs képességeinek fejlesztését, melyek alapvető fontosságúak az élet minden területén. A Magyar Nemzeti Alaptanterv kiemelt figyelmet fordít az anyanyelvi nevelésre, hiszen ez az alapja minden további nyelvi és kommunikációs készség fejlesztésének (Nemzeti Alaptanterv, 2020). Tehát az anyanyelvi nevelés megalapozza az összefüggő szövegalkotás képességét, biztosítja a nyelvi és gondolkodási alapokat, amelyekre hatékony kommunikációs és érthető írásbeli szövegalkotás épül.

Az összefüggő szövegalkotás során gondolatokat, érzéseket és információkat logikusan felépítve, nyelvtanilag helyes, koherens szövegformában fejezünk ki. Az összefüggő szövegalkotást megalapozó eljárások célja a gondolatok érthető és logikus kifejezése, a kommunikációs képességek fejlesztése, a nyelvi készségek fejlesztése, az írás folyamat megerősítése. Az összefüggő szövegalkotás első és legfontosabb lépése a vázlatkészítés. A vázlat segít az ötletek logikus sorrendben történő leírásában, ami különösen fontos az érvelő és magyarázó szövegek esetén. „*A jó fogalmazás alapja a világos gondolkodás és a jól megtervezett szerkezet*” (Nagy, 2018). A tudás beépülése az írásbeli szövegalkotásba több oldalról közelíthető meg: az egyik irány magával a szövegalkotó folyamattal foglalkozik, ezen belül a tudás beépülésének szerveződésével, a másik irány a fogalmazásra úgy tekint, mint a tanulásra (Kálmán, Trón, 2007).

Az összefüggő szövegalkotás megalapozó eljárások a gyakorlatban:

- 1) Szókincsbővítés: történetmondás, tematikus beszélgetés, képolvasás, élménybeszámolók, szerepjáték (párbeszéd alapú)
- 2) Vizualizálás: történetalkotás képsorozat segítségével, szókérték, fogalmazástérkép, gondolatérték.
- 3) Csoportos szövegalkotás: közös történetírás (minden tanuló egy mondatot ír a történethez), ötlet megosztás, körfogalmazás, szövegfeldolgozás.
- 4) Játékos módszerek: papírszínház, drámapedagógia, mesealkotás játékos formában, illusztrált történetírás.

A felsorolt eljárások közösen segítik az alsó tagozaton tanulókat:

- gondolati fejlődésüket
- önálló és kreatív gondolkodásmódjukat
- szókincsüket és nyelvi kompetenciáik bővülését
- támogatja a koherens, szerkezeti és helyesírási szövegalkotás kialakulásának képességét

Az írásbeli szövegalkotás szabályainak megtanítása különböző témájú és szövegtípusú olvasmányok feldolgozásával valósul meg. Ezek szolgálnak mintául a gyermekek fogalmazásaihoz, nyitnak utat a későbbi kreatív alkotásokhoz, a képzelet, az érzelmek, a gondolatok önálló kifejezéséhez. Az írásfolyamat lehet analitikus és szintetikus egyszerre (Pintér, 2009). Az írásbeli szövegalkotás tanításának alapjai rendkívül fontos a kommunikáció fejlesztése szempontjából. Az írásbeli kifejezőkészség fejlesztése segít az ötletek és gondolatok strukturált és érthető módon történő megfogalmazásában (Lovas Anett Csilla, 2022).

A szövegalkotási készségek a következő eszközökkel fejleszthetők:

1. Rendszeres olvasás:

Az olvasás a jó írás alapja. Minél több olvasás, olvassa el a különböző műfajokat, szerzőket és stílusokat. A széleskörű olvasás bővíti szókincsét, megismerheti a különböző írási stílusokat, és inspirálja saját kreativitását. A szövegértés fejlesztésének egyik lehetőségét az olvasási motiváció támogatása jelenti (Szenczi 2008, 2010).

2. Rendszeres írás:

Minden nap vagy héten időt kell hagyni az írásgyakorlásra. Az írás következetes gyakorlásával fejleszti készségeit, fejleszti egyedi hangját, és bizalmat ébreszt képességeiben. Az írás egy folyamat, amely több szakaszból áll, ideértve az ötletelést, a körvonalazást, a vázlatot. Az íráskészség fejlesztése alapvető fontosságú az anyanyelvi nevelés során, mivel nem csupán technikai készség, hanem a gondolkodás, az önkifejezés és a tanulás eszköze is” (Nagy, 2010). A rendszeres írásgyakorlás nemcsak a szövegalkotási készségeket fejleszti, hanem az egyéni gondolatok strukturált kifejezését is lehetővé teszi (Gárdos, 2017). Az írás folyamata több szakaszból áll: ötletelés, körvonalazás, vázlatkészítés, szövegalkotás és szerkesztés (Lovas, 2022).

3. Szókincsbővítés:

„A szókincs fejlesztése alapvető fontosságú az anyanyelvi nevelésben, hiszen nemcsak az önkifejezést gazdagítja, hanem elősegíti a pontos és árnyalt kommunikációt is” (Józsa, 2016).

A bő szókincs minden ember számára nagy előny. Használjunk szótárt és szinonimaszótárt, hogy pontos és hangulatos szavakat találjunk. A szókincsbővítés érdekében ajánlott rendszeresen használni különböző szótárakat, például értelmező és szinonimaszótárakat, amelyek segítenek új szavak elsajátításában és a meglévő szókincs bővítésében (Nagy, 2010). Használjunk összetett szavakat, és előnyben részesítsük az egyértelműséget a bonyolultsággal szemben. A jó fogalmazás világos, tömör és könnyen érthető. Az egyértelműség mindig az elsődleges cél legyen. A világos és tömör fogalmazás hozzájárul a hatékony kommunikációhoz, ahol az egyértelműség mindig elsődleges cél kell legyen (Bodrogi, 2023).

2.2. A fogalmazási ismeretek tanítása, fogalmazástechnikai gyakorlatok

A magyar szakirodalomban az írást kétféle jelentésben használják: az egyikben az írás, mint technika – jelrendszer elsajátítása és grafomotoros funkció, általában, mint 'írástechnika', a másikon, mint tevékenység, a szövegalkotás eszközeként jelenik meg (Pintér H. 2009). Az olvasás és az írás összefüggéseivel kapcsolatos kutatásokat, azt a következtetést vonták le, hogy

a jobban író diákok jobb olvasók lesznek, és többet is olvasnak, mint a gyengébben fogalmazó társaik (Stotsky 1983).

A fogalmazás egy írásbeli műfaj, amelyben az író összefüggő és rendszerezett módon fejezi ki gondolatait, véleményét, érzéseit vagy tapasztalatait egy adott témáról. Az írásbeli szövegalkotás tanítása során a fogalmazástanításnak nagyon fontos szerepe van a gyermek nyelvi fejlődésében és kommunikációs készségeinek fejlesztésében. A fogalmazástanítás segítségével a gyerekek fejleszthetik nyelvi kifejezőkészségüket, bővíthetik szókincsüket, javíthatják mondatalkotási képességüket, és megtanulhatják felépíteni és megfogalmazni saját ötleteiket és érveiket. Emellett segít abban is, hogy a gyerekek tudatosan és hatékonyan kommunikáljanak másokkal, és megértessék saját gondolataikat és érzéseiket. Fontos elemei közé tartozik a téma és a fő gondolat világos megfogalmazása, a logikai szerkezet (bevezető, törzsszöveg, befejezés), a világos és érthető nyelvezet. A fogalmazás kétségtelenül a legkomplexebb anyanyelvi képesség (Kernya, 1988).

A fogalmazás megírása több szakaszból áll:

- tervezés és ötletelés (vázlat generálása, téma kiválasztása, célközönség meghatározása)
- írás (bevezető, törzs és következtetés írása)
- szerkesztés és javítás (munka ellenőrzése, visszajelzések kérése, javítások elvégzése)
- véglegesítés (helyesírás, nyelvtan és formázás ellenőrzése)

Fogalmazás a Zsolnai-programban:

A fogalmazás önálló tevékenységként jelenik meg ebben a programban. A 2. osztályban kezdődik, és nem csak itt, hanem a tanítandó műfajokban is eltér a hagyományostól. A hagyományos elbeszélés, leírás és levél mellett ugyanis bővül: hír, hirdetés, meghívó, jellemzés, riport és könyvismertet műfajokra. A tanár feladata a tanulók támogatása megfelelő minták felmutatásával és vizsgálatával, az írási folyamat modellezésével, változatos és ötletes témák javaslatával, bizalmi, elfogadó légkör kialakításával (Crawford, 2003).

Metodikai szempontokból:

- 1) A fogalmazás tanításakor itt kommunikációs- központú. Ami azt jelenti kijelölt olvasó igényeinek figyelembevételével tanítják és gyakorolják.
- 2) A szövegtan fogalomköréből a következőket emelik ki: névelő szerepe, a névmásítás, a szórend, a tematikus főnév ismétlés, részletezés és az előfeltevés.
- 3) Szövegkorrigálási feladatokkal tudatos önellenőrzésre szoktatják a tanulókat
- 4) A fogalmazás legfontosabb pontjának és követelményének az érthető mondanivalót és nyelvi megformálás pontosságát tartják.

A fogalmazástechnikai gyakorlatok

Lovas Anett Csilla *Papírszínház* címmel, olyan munkát készített, amely a jelenkori (alfa-generációs) diákok igényeinek felel meg. A tanulmány célja az volt, hogy az alsó tagozatos fogalmazástechnika tanítását, kihívásait aktualizált megoldásokkal fejlessze. A Papírszínház egy sajátos mesélési mód a diákok számára, képek segítségével, különféle szövegtervezéssel. Ez a tanulmány olyan módszereket kínál fel a pedagógusoknak, amivel a kreatív gondolkodást bátorítja és a fantáziát ébreszti fel.

A fejlesztést a diákoknál megelőzi elsősorban egy felmérés, meg kell állapítani a gyerekek aktuális szintjét és ismernünk kell a fejlettségi állapotát. Ezt követően határozzák meg a fejlesztések menetét és annak összetételét. Az írásbeli szövegalkotás fejlett képességekre épül. „Képességeknek nevezzük a személyiség azon speciális funkcióit, amelyek valamilyen teljesítmény, illetve megnyilvánulás kivitelezésének a feltételeit és eszközeit biztosítják” (Tóth, 2011:11). Ezt a definíciót Tóth László szerint: speciális személyiségfunkciók, amelyek teljesítményhez kötődnek. „*A képességek tehát kivitelező funkciók és eszközök, és mint ilyenek, alá vannak rendelve a központi funkciók motiváló és célmegvalósító uralmának.*” (Tóth, 2011). Ma már nagyon sok magyar kutatás van jelen, így a magyar pedagógusok is olvashatnak a fogalmazásról, mint folyamatról, és részben keretet kaphatnak a teljesebb körű és hatékonyabb képességfejlesztéshez (Molnár, 1996; Bárdossy, 2002; Kádár, 2008; Tóth, 2008).

A fogalmazás tanítása, illetve a szövegalkotási készségek fejlesztése egy nagyon összetett folyamat, a legátfogóbb kutatást Tóth Beatrix (Tóth Beatrix, 2008) foglalta össze. A szövegértés alapja az olvasási képesség, amelynek lényege a szöveg megértése; interakció a szerző, a szöveg és az olvasó között. Az utóbbi években több kutatás foglalkozott a kritikai és a kreatív olvasás fogalmával (Tóth, 2006).

Az iskolai fogalmazástanítás a retorikai hagyományokra támaszkodott a kezdettől fogva. Az anyanyelvi nevelésben a fogalmazástanításnak tehát kiemelten fontos szerepe van abban, hogy a gyerekek sikeresen és hatékonyan kommunikáljanak, fejlesszék nyelvi készségeiket, és kifejezzék saját gondolataikat és érzéseiket. Ezáltal segíti a gyerekek személyes és társadalmi fejlődését, valamint hozzájárul a sikeres tanuláshoz és az életben való boldoguláshoz.

A következő fogalmazás technikai gyakorlatok a Papírszínház gyakorlataiból származnak:

- *Olvasmányok tartalmának a reprodukálása más szereplő szemszögéből*

Célszerű lehet, olyan mesével dolgozni, amelynek elbeszélője egyes szám első személyű, ilyen például: A soknevű macska. Elolvassuk a mesét, amelyből egy kóbor macska egy napjának történetét ismerhetjük meg. A macska jellemzően a saját perspektíváját érvényesíti, így

viszonylag keveset lehet megtudni tőle, azokról az emberekről, akikkel napközben találkozik. A rajzok azonban beszédeseek: kiderül például, hogy az egyik férfi szereplő a Honvédek szurkol, vagy az öltözéke alapján kitalálható, mivel foglalkozik az egyik női karakter, aki rendszeresen enni ad a cicának. A rajzok alapján közösen jellemezhetjük a figurákat, majd azt kérjük a diákoktól, hogy egy választott szereplő nézőpontjából írjanak fogalmazást a soknevű macska egy hétköznapijáról

- *Adj címet a képnek, adj szöveget a címnek!*

Itt nem teljes mesékkel dolgozunk, hanem egy-egy képpel. Válasszunk ki egy oldalt valamelyik meséből, és közösen adjunk címet a képnek! Önálló feladatként a cím és a kép alapján írhatnak a gyerekek rövid fogalmazást. Ennek a feladatnak egy változata lehet az, ha a címoldalt mutatjuk fel: ebben az esetben a cím és a kép ismeretében arról lehet gondolkodni, milyen történet tartozhat a címhez.

- *Témához nem tartozó részlet törlése*

Egy, a diákok által ismert mese lapjai közé keverjünk két-három képet egy másik meséből. Ragasszuk fel az összes lapot a táblára, és kérjük meg a diákokat, hogy vegyék le azokat a képeket, amelyek nem tartoznak az ismert történethez. Célszerű, ha azonos illusztrátor képeit keverjük, például Tasi Katalin A soknevű macska, a Vízcsepp és a Vízcsepp karácsonya című meséinek a rajzait. Mivel itt a képekkel foglalkozunk, ez inkább a vizuális történetmesélést fejlesztő feladat, de az írásbeli lényegkiemelést, a témataartást is támogathatja

- *Hiányzó szavak, mondatrészek pótlása*

A mese elolvasása előtt mondjuk el a gyerekeknek, hogy az előadás interaktív módon fog zajlani: ki fog maradni néhány szó vagy mondat a meséből, és a képek alapján nekik kell kiegészíteniük a történetet; például A kék ló című meséből kihagyhatjuk az állatok vagy a színek neveit, ezeket a gyerekeknek kell pótolniuk. Elsősorban a szóbeli szövegalkotásra irányul ez a feladat, de tudatosíthatjuk a diákokban, hogy a fogalmazások pontatlanná és homályossá válhatnak a megfelelő információ megjelölése nélkül (Kernya 2001: 320).

- *Tartalom reprodukálása szinonimák gyűjtésével*

A legelső ajánlott gyakorlat módosulhat abba az irányba is, hogy a vázlatkészítés során bizonyos kifejezésekhez szinonimákat gyűjtünk, és arra kérjük a gyerekeket, hogy ezeket a szavakat használják fel a fogalmazásaikban.

A tanárok által adott konstruktív visszajelzés segít a diákoknak felismerni erősségeiket és fejlesztendő területeiket. Fontos, hogy bátorítsuk a gyerekeket a saját írásuk átgondolására és átdolgozására.

Továbbá technikai gyakorlatok még a következő feladat típusok is:

Mondatbővítési gyakorlatok: A tanulók egyszerű mondatokat bővítenek ki, új szavakkal, kifejezésekkel vagy mellékmondatokkal. Ez segít a mondatok bővítésében, a szöveg gazdagításában és a szókincs fejlesztésében.

Szövegösszefoglalás: A tanulók egy hosszú szöveget röviden összefoglalnak, figyelve a lényeges információk megőrzésére. Ez a gyakorlat a lényegkiemelés és a szövegek tömörítésének készségét fejleszti.

Képirás: A tanulók képek alapján írnak szöveget, történetet vagy leírást. Ez segíti a kreativitás kibontakoztatását és az íráskészségek fejlesztését.

Kérdésekre válaszolás: A tanulók válaszolnak egy szöveghez kapcsolódó kérdésekre. Ez segíti a szövegértést és a szövegekben található információk alkalmazását.

Szókincsfejlesztő játékok: A tanulók szókincsét fejlesztő játékokkal gyakorolnak, mint például szókeresők, szókincsgyakorlatok, amelyek segítik őket a megfelelő szóhasználat elsajátításában.

Ezeket a feladatokat alkalmaztam a felmérésem során az iskolában a tanulóknál és kötöttem össze olyan kérdésekkel, amelyek rámutatnak a tanulók fejlettségére és fejlettségük eredetére.

2.3. Az íráskészség, a helyesírás szerepe a szövegalkotásban

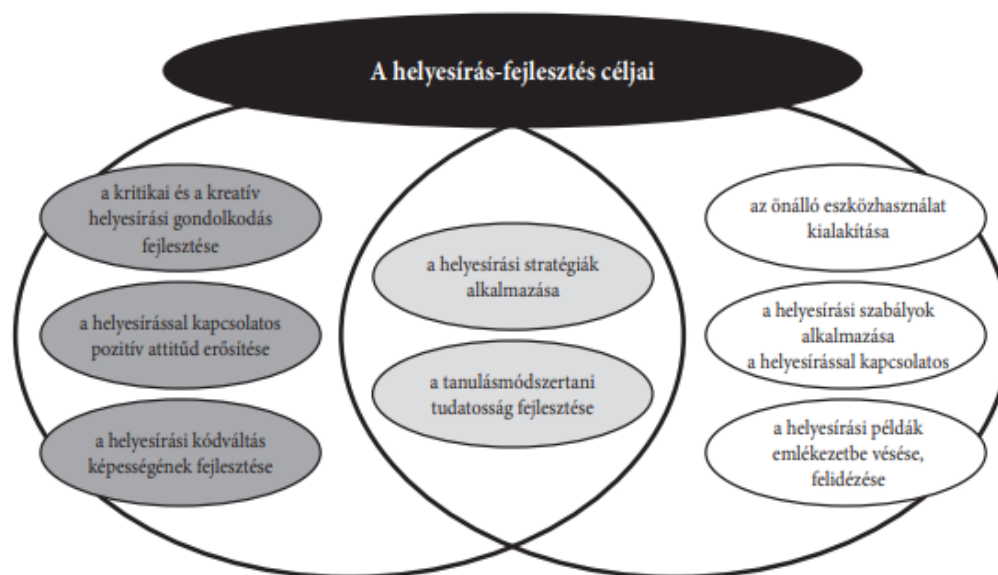
„Az íráskészség nem csupán a nyelvi elemek helyes használatát jelenti, hanem a gondolatok rendszerezett, koherens és érthető megfogalmazását is. Ezért az írás tanítása során kiemelten fontos a folyamatosság, a gyakorlás és a tudatos önellenőrzés, amelyek mind hozzájárulnak a kommunikációs kompetencia fejlődéséhez” (Pintér, 2009.).

A gazdag szókincs segíti a gyerekeket, hogy kifejezőbben írjanak. Szókincsfejlesztő játékok, mesélés, olvasás és szókincsbővítő gyakorlatok javasoltak az alsó tagozatos diákoknak elsősorban. „Az írás nemcsak a gondolatok kifejezésére szolgál, hanem a gondolkodás fejlesztésére is. A szövegalkotás során a tanulók nemcsak nyelvi, hanem kognitív készségeiket is fejlesztik” (Adamikné, 2006). A helyesen írók könnyebben fogalmaznak, összefüggően fogalmaznak és időrendbe fogalmaznak, ezt bizonyította a felmérésem is többek között.

Az írásbeli szövegalkotás fejlesztése alsó tagozaton nemcsak az íráskészség szintjén történik, hanem a gyerekek kognitív, nyelvi és kreatív fejlődését is segíti. A megfelelő pedagógiai módszerek alkalmazásával a gyerekek nemcsak hatékony írókká, hanem gondolkodó, problémamegoldó emberekké is válhatnak. Az írás a kommunikáció legfontosabb

formája, és az alsó tagozatos oktatásban történő fejlesztése alapvető szerepet játszik a gyermekek későbbi tanulmányi sikerességében.

A tudatos helyesírás-tanulásnak különböző formái vannak, történhet egyéni vagy társas módon, a tanulás színtere szerint pedig oktatási-nevelési intézményben, munkahelyen, magánéleti környezetben. Az intézményi helyesírás-tanulásnak vannak közvetett és közvetlen, hosszabb és rövidebb távon elérhető céljai (1. ábra).

1. ábra: A helyesírás-fejlesztés céljai (Antalné Szabó 2013b)

Az intézményi és az azon túli helyesírás-tanulás hagyományos célja, a helyesírási kompetencia fontos eleme a helyesírási szabályok ismerete és alkalmazásuk képessége, valamint azoknak a példáknak a szabályos írása, amelyek írásmódját nem lehet szabályokkal leírni (Szemere 1955, 1971, Hoffmann 1976, Antalné Szabó 2008).

2.4.A digitális környezet hatása az írásbeli szövegalkotásra

Több tanulmány kutatja a digitális környezet hatását a tanulók fejlődésére, így az íráskészség fejlődésére is. Az egyik ilyen felmérés a Laczkó Mária és Kovácsné Nagy Ibolya által jegyzett mérés, amely a tanulók kézi és számítógépi szövegalkotását méri. A kutatást a 4. osztályban végezték el. Az eredmények alapján a számítógépeken írt szövegekben nagyobb arányban fordultak elő a helyesírási hibák, illetve a fogalmazás szerkezete sem felelt meg a fogalmazás szerkezeti sémájának. Emiatt hívják fel a figyelmet (Laczkó Mária és Kovácsné Nagy Ibolya) az írásbeli szövegalkotás tanításának fontosságára a digitális világban is. Az oktatáskutatók

megállapították, hogy ceruzával vagy tollal a betűk leírása több időt vesz igénybe, mint a billentyűk lenyomása, és ez a tanulásra gyakorolt jótékony hatásban nyilvánul meg (Benes, 2013). Ezáltal úgy gondolják, hogy a kézírást tanítás fejlettebb olvasást is eredményez.

A digitális szövegkörnyezet, amit a tanulók, fiatalok használnak, nagyon eltérő a mindennapi beszélt, használt nyelvtől. Az interneten használt nyelvezet rövid, tömör és lényegre törő. A felhasználók nagyon sokszor, szinte mindig, rövidítenek és ezáltal új szóval bővítik a tudásukat, ami úgy gondolom, hogy nem mindig jó vagy megfelelő. Azoknál a tanulóknál, akik még most ismerkednek az írással, illetve a helyesírás szabályaival, kifejezetten káros hatással lehet.

A gyerekek figyelme az internet használata során szórtabbá válik, ami megnehezíti a koncentrációt és az összefüggő gondolatok felépítését. Több felmérés kimutatta, hogy az internetnek van jó és rossz hatása a gyerekekre, egyik rossz hatás a rövidtávú koncentráció, a rövid fókuszálási időtartam egy adott pontra. A digitális eszközök használata részben elősegíti a tanulást és az információk gyorsabb feldolgozását, de ha a tanulók a nyelvelsajátítás korai szakaszában használják a digitális eszközöket és az internetet, akkor az fokozottan érzékenyen kihatással van a fejlődésükre. „a használat mennyiségétől és minőségétől, az életkori jellemzőktől függően pozitív és negatív hatással egyaránt lehet a különböző kognitív képességekre” (Prószéky Gábor, Domokosi Ágnes, Ludányi Zsófia: Nyelvtudományi kutatóközpont, 2023: 26.old.).

III. AZ ÖSSZEFÜGGŐ SZÖVEGALKOTÁS SZINTJÉNEK MÉRÉSE A FORNOSI GIMNÁZIUMBAN

A kutatásom helyszíne a Fornosi Gimnázium volt. A gimnáziumban eltöltött 8 hét alatt sikerül megismernem az a csoportot, akikkel elvégezhettem ezt a kutatást, felmérést. A Fornosi Gimnázium tantestülete 13 fő, ebből 11 nő és 2 férfi oktató. A gimnázium Fornos nevű faluban helyezkedik el. A falu teljes 99%-ban magyar anyanyelvű, ezáltal az iskola is teljes mértékben magyar anyanyelvű diákok számára nyújt tanulási lehetőséget.

3.1. A kutatás helyszínének bemutatása

A világháború vége után Fornos községben, magyar tannyelvű 7 osztályos iskola nyílt, az iskola tanulói külön tanultak orosz nyelvet és irodalmat. Az 1805-ben épült paplak az oktatási intézmény helyisége lett. Az iskola igazgatója Kish Peshto volt, aki Barkasovo faluban született. 1961-ben az iskola 8. osztályig bővült. Csehszlovákia uralkodása alatt épült fel az úgynevezett „tanítóház”, amely az iskola második épülete lett. 1949-ben elkészült egy másik tanterem is, ahol két osztályt tanítottak. 1962-1986-ban a Liskovets iskola igazgatója Sadvari Anna Mykhaylivna volt. Az oktatási intézményben 1975-ig kétműszakos képzés folyt. 1975-ben egy másik nagy épület (6 tanterem) készült el. 1986-2013 között az iskola Darcsi Zoltán vezetésével működött. Ezekben az években Ukrajna független állammá vált, de a Fornos Gimnáziumban az 1. és 2. osztály tanulmányai továbbra is magyar nyelven folytak. Az orosz nyelv tanulmányozását ukránra változtatták. 2013 szeptemberétől 2015 decemberéig Orosz Erik lett az iskola igazgatója. 2015 decemberétől 2016 júniusáig Simon Károly volt az igazgató. 2016-2021 között a magyar tannyelvű Fornosi Általános Iskola igazgatói feladatait Kiss Vitalia Mikolajivna látta el. 2021-től a szavazás alapján Ljudmila Ivanivna Tarchynets-t nevezték ki a Fornosi Gimnázium igazgatói posztjára.

Az iskolának hosszú ideig volt egy kutatási területe, ahol a következő témákkal foglalkoztak:

- "Ásványi műtrágyák hatása a zöldségekre";
- "Szőlőmetszési módszerek" és mások.

Külön órák voltak szervezve az általános osztályok számára, ahol zöldséget termesztettek az iskolai ebédlőnek és az óvodának, valamint az évek során a tanulók seprűfonó cirokot termesztettek. A tornaterem területén ma gyümölcsösök, szőlőültetvények, dísznövények teremnek.

Jelenleg (2021 decemberétől) Koncz Tibor az igazgatója a Fornos Gimnáziumnak. A gimnázium bár kisméretű, mégis minden megvan a diákok számára, a széleskörű ismeretek elsajátításához. Az iskolát az elmúlt években korszerűsítették, felszerelték digitális eszközökkel, mint például interaktív táblákkal és tv-vel, amit a tanórán a tanítók használhatnak.

A Fornos Gimnázium rendelkezik könyvtárral, a tanulók kölcsönözhetnek könyveket, ezzel elősegítik a tanulók fejlődését. Jelenleg csak a 9. osztály számára vannak kiegészítő órák a végzős dolgozatok felkészítéséhez, illetve az alsó tagozatosok számára délután napközi működik. Az iskola célja, hogy megfelelő tudással gazdagítsák a tanulókat és felkészítsék a tőlük telhető módon a diákokat a továbbtanulásra és a nagybetűs életre.

3.2.Hipotézisek, a kutatás módszereinek ismertetése, a vizsgált minta

A szakdolgozatomban a következő hipotéziseket vizsgáltam:

1. Hipotézis- Feltételezem szerint azok a tanulók, akik önszántukból, saját elhatározásból gyakran olvasnak, illetve akiknek gyermekkorukban gyakrabban olvastak könyveket, gazdagabb és összetettebb fantáziával rendelkeznek, mint azok a tanulók, akiknek keveset vagy egyáltalán nem olvastak.

2. Hipotézis- Feltételezem, hogy azok a diákok, akik, ismerik a helyesírási szabályokat azok magasabb pontszámot érnek el a szövegalkotó feladatokban. A szövegértési feladatokat könnyebben megoldják, betartják az időrendi szabályokat és értelmezhetőbb fogalmazást alkotnak. Ez arra utalhat, hogy a helyesírás és szövegalkotás kölcsönhatásban állnak egymással.

3. Hipotézis- Feltételezem, hogy a szövegalkotó készség megfelelő gyakorlás által fejleszthető. A rendszeres gyakorlás elősegíti a fogalmazások szerkezetének javítását.

A kutatási módszerem a feladatlapos felmérés volt, melynek egy része kérdőíves rész volt (az első néhány kérdés), a másik része pedig a szövegalkotási készség felmérésére szolgált. A kutatási kérdések alapján egy olyan feladatlapot állítottam össze, ami alapján választ kaphatok a kérdésekre. A gyakorlatom során sikerült felmérnem a tanulók íráskészségét és szövegalkotási fejlettségét. A tanulók magyar anyanyelvűek, magyar gimnáziumban tanulnak, ezáltal a magyarországi Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet által összeállított tankönyvcsomagból tanulnak.

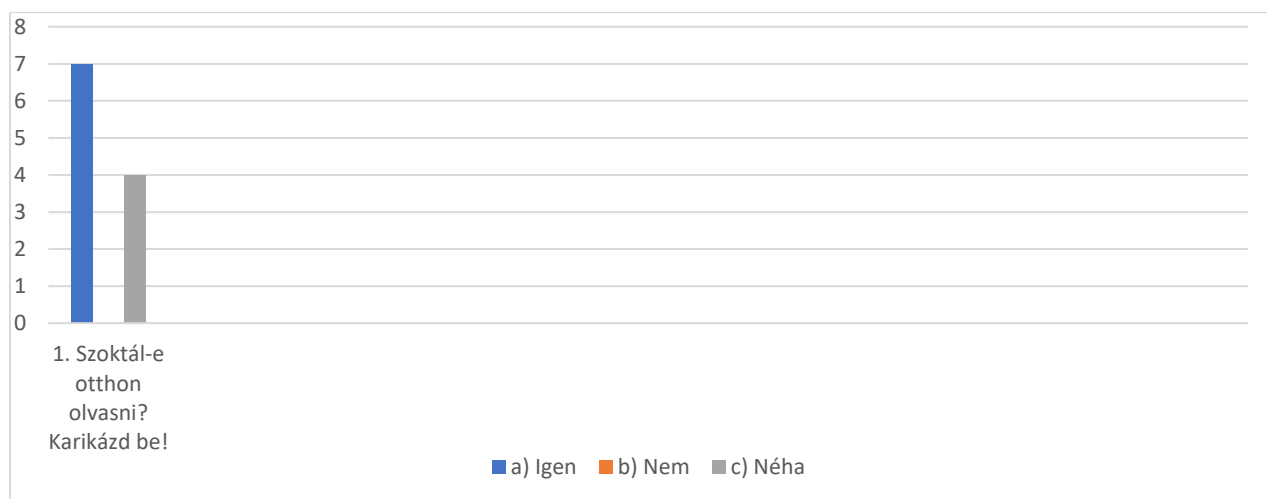
A felmérésem célja az volt, hogy megbizonyosodjak arról, hogy tényleg színesebb, gazdagabb azoknak a fantáziája, akik szeretnek önkéntesül olvasni és akiknek olvastak kiskorukban, illetve megfigyeljem a tanulók helyesírási és szövegalkotó készségét, ezek összessége által pedig következtetést tudjak írni, megalapozott-e a hipotézisem vagy sem.

A Fornosi Gimnázium 3.osztályában végeztem el a gyakorlatom és ez idő alatt mértem fel a tanulók képességeit is. A kérdőív által adatokat gyűjtöttem, hogy alátámasszam a hipotéziseimet. A kérdőív kitöltésében nagy segítségemre volt a gyakorlatvezető tanárom és sikerült levezenyelnem úgy a felmérést, hogy minden diák a saját fejlettsége szerint meg tudja oldani, és időben is viszonylag egységes legyen. A felmérést konkrét csoportra terveztem, a szövegértési feladatokat az osztálynak megfelelő tudásszinthez mérten állítottam össze. A tanulók 3. osztályban tanulnak. A csoportban 11 tanuló van, ebből 8 lány 3 fiú. A tanulók 8-9 évesek. A tanulók a koruknak megfelelő fizikai állapottal rendelkeznek. A felmérésem előtt a tanítónővel megbeszéltük a mérés folyamatát és annak levezetését.

A felmérést az írás óra keretein belül végeztem el, 45 perces időkeretben. A feladatlap kombinált volt, ugyanis az első részben az olvasási szokásokról kérdeztem, míg a második részben a fogalmazási készségek felmérésére került sor. Az eredmények értékelésénél a tartalmi, nyelvtani és szövegszerkezeti helyességet figyeltem és értékeltem.

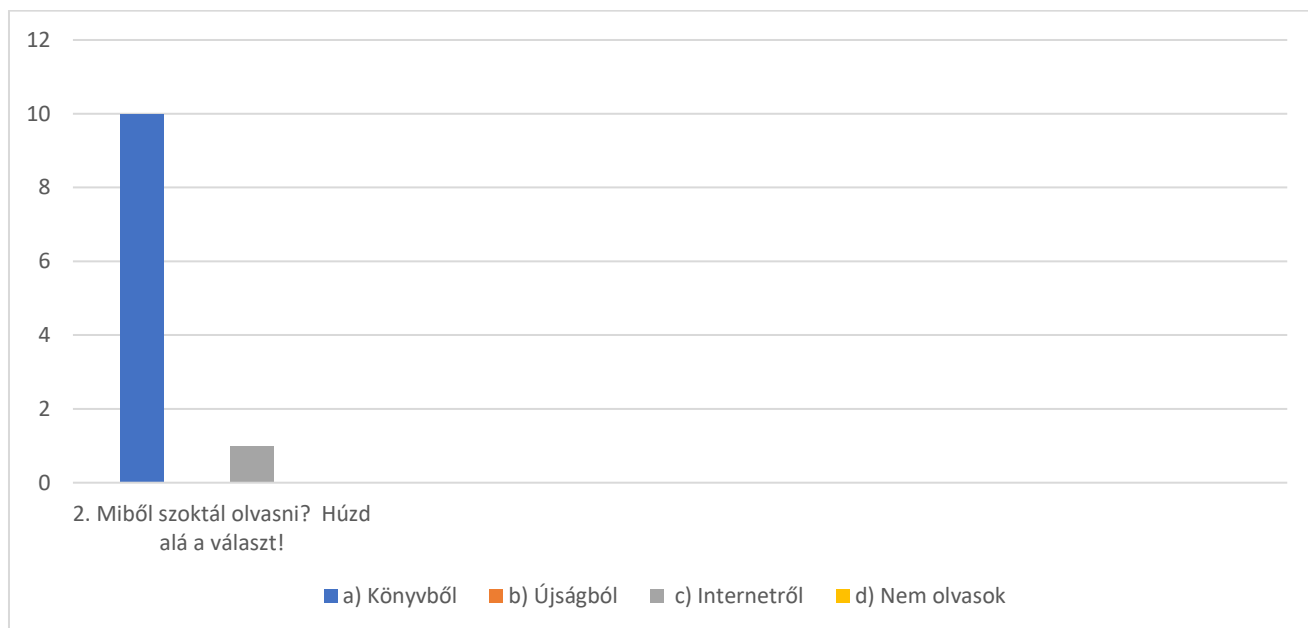
3.3.A felmérés eredményei

A feladatlap első részében személyes kérdéseket tettem fel az olvasási szokásaikról, hogy az első hipotézisemre választ kapjak. A feladatlap második részében pedig szövegértési és szövegalkotási feladatok jelennek meg, hogy felmérjem a tanulók képességeit. Egy másik feladatlappal pedig felmértem a tanulók helyesírási készségét is.

Minden kérdés után szerepelt még utasítás, ezzel próbáltam mérni a tanulóknál az értelmezési készségüket is. Minden tanuló helyesen végezte el a feladatot.

Ebben a kérdésben a diákok önkaratukból való olvasásra válaszolták meg a kérdést, a 11 tanulóból senki nem válaszolt Nem-mel. Nagy aránnyal válaszolták a tanulók azt, hogy szoktak olvasni otthon.

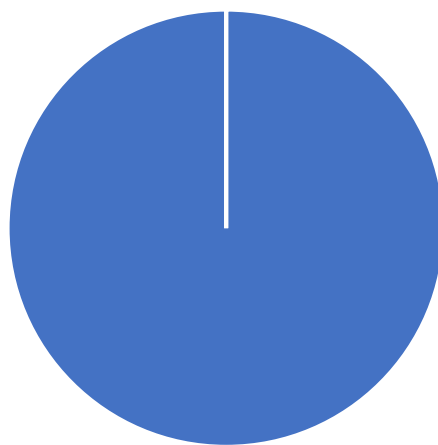

A tanulók itt is nagy arányban egyhangúan választották a könyvből való olvasást, de már jelen van egy szavazattal az internetes olvasás is. 4 tanuló végezte el helyesen az utasítást, 7 tanuló, pedig bekarikázta a választ.

A felmérés válaszolói alapján sok tanulónak nem olvasnak otthon, 3 tanulónak pedig igen, a szövegértési feladatoknál ez egy nagyon jó viszonyítási alap lesz. Mindenki helyesen követte az utasítást!

4.Szerinted fontos az olvasás és annak a gyakorlása?
Karikázd be!

■ a) Igen ■ b) Nem

Minden tanuló egységesen arra szavazott, hogy fontos az olvasás, és az olvasás megfelelő gyakorlása. Minden tanuló helyesen végezte el a feladatot.

Az 5. feladatban 2-4 mondatot kellett alkotniuk e-mailben, amivel felköszöntenek egy kitalált személyt. A tanulók tudták, hogy mi jelent az e-mail, illetve helyesen állították össze a köszöntő szerkezetét.

Több különböző összetételű köszöntő is volt, de egységesen mindenki egyes szám első személyben fogalmazott. A tizenegy tanulóból 6 tanuló rövid és tömör köszöntést alkalmazott: Kedves *Ildikó* boldog születésnapot, Isten éltesen. Szeretettel: *Gréta*. Megfigyelhető, hogy megjelentek a médiában használatos köszöntési formák. A következő 5 tanuló (akik mind az első kérdésre igen-nel válaszoltak) bővebb köszöntőt írtak, illetve a feladatban megadott formai követelményeknek is teljes mértékben eleget tettek (megszólítás, elköszönés, aláírás). Az 5 tanuló vegyes volt, három lány és 2 fiú elosztásban. Itt ilyen köszöntések voltak: „Kedves *Ildikó*! Kívánom, hogy jól teljen a születésnapod. Gondolom már sokan felköszöntöttek. Ezért én is boldog születésnapot szeretnék kívánni neked. Remélem, hogy hamar találkozunk. Szia (aláírás saját szignóval).”

A 6. feladatban olvashattak egy rövid történetet az ember és a ló kapcsolatáról. A szöveg végén meg kellett válaszolniuk 2 kérdést, ami által a fogalmazási készségüket mértem.

A tanulók válaszait három csoportra osztottam, az első csoportba soroltam azokat, akik helyesen megoldották a feladatot, a második csoportba azokat, akik, bár helyesen fogalmaztak, szerkezetileg helytelen mondatokat írtak, a harmadik csoport pedig, épphogy eleget tett a feladatnak. Megállapítható, hogy senki nem írt háromnál több mondatot. Mivel a feladatban 2-

4 mondat volt írva követelményképp, így megelégedtek 2 mondattal a tanulók. A második és harmadik csoportnak a válaszaik alapján még hiányos a szövegalkotói képességük, mivel 2 különböző kérdés volt feltéve a szöveg végén (de a szövegre utalva), így mindenki csak a kérdéseket válaszolta meg. Nem egybefüggő szöveget alkotva, hanem két különböző választ adva. Az első csoportba 4 tanuló tartozik, ők megválaszták a kérdéseket értelmes, helyesírást tekintve, viszonylag helyes mondatokat írva, a mondatokat számmal jelölték (a kérdések nem voltak számmal jelölve). A második csoportba 1 tanuló tartozik, aki vázlatot fogalmazott meg, ennél a tanulónál a helyesírás megfelelő, a vázlatpontok pedig értelmesen vannak megfogalmazva. A harmadik csoportba hat tanuló tartozik, akik nagyon rövid, tömör mondatokat írtak vagy esetleg meg sem választák némelyik kérdést. A hat tanulóból 2 válaszolta az első kérdésre a c) néha választ.

Véleményem szerint a tanulók megoldották a feladatot, de egy része (az első csoport) bővebb, átfogóbb választ adott. Néhány tanuló, nagyon bő mondatokat alkotott, fogalmazott meg. Ezek a tanulók odafigyeltek a mondatok helyesírására és nem maradtak el az írásjelek sem a mondatok végéről.

A 7. feladatban 5-7 összefüggő mondatot kellett alkotniuk a tanulóknak a téli szünetről, hogy hogyan érezték magukat.

Az osztályt 4 csoportra osztottam a válaszaik alapján. Az első csoportba négy tanuló van, akik nagyon részletesen leírták az élményüket. Minimum 4 mondatot írtak, de volt, aki teljesítette a 7 mondatot is. A fogalmazásuk érthető, bő és részletes, az események követik egymást. A csoportból négyen igennel válaszoltak az első kérdésre, illetve ketten igennel válaszoltak a harmadik kérdésre. Ebből adódóan kezd formálódni az első hipotézisem alátámasztása. A második csoportba három tanuló tartozik, akiknek szintén értelmes, összefüggő a fogalmazása, de jóval rövidebb, 3 mondat. Két diák válaszolt igennel az első kérdésre, egy pedig c) néha válasszal a harmadik kérdésre mind a 3 diák nemmel válaszolt. Itt is megmutatkozik az, hogy bár szoktak olvasni és valamilyen szinten megoldották a feladatot, de van hatása a gyerekeknek való olvasásnak szülői részről. A harmadik csoportba tartoznak azok, akik egy-egy mondattal válaszoltak a kérdésre, ide három tanuló tartozik. Mindhárom nemmel válaszolt a 3. kérdésre. A negyedik csoportba pedig egy tanuló tartozik, aki nem írt semmilyen választ a kérdésre. Az első kérdésre c) néha választ adott, illetve a harmadik kérdésre nemmel válaszolt.

Úgy gondolom ennél a feladatnál már jelentkezik az otthoni olvasásnak a szerepe, illetve annak is, hogy a tanulóknak a fantáziája milyen mértékben fejlett, amihez nagyban hozzájárul a szülői gondoskodás például olvasás által.

A 8. feladatban 5-7 mondatot kellett írniuk kérelem formájában, egy iskolai vezető felé.

A csoportot két részre osztottam a válaszaik alapján: az első csoportrészbbe 7 tanuló tartozik, akik, teljes mértékben helyesen fogalmazták meg szerkezetileg a kérelmet, helyesen használták a mondatvégi írásjeleket és ellátták a végén a kérelmet aláírással és a nevükkel is. A másik csoportba 4 tanuló tartozik, akiknél a megfogalmazás és az indoklás helyes volt, de formailag nem volt megfelelő.

A **9. feladatban** a tanulóknak egy szöveget kellett alkotniuk a vázlatpontok alapján. Ebben a feladatban kellett a tanulóknak a véleményüket is beleszőni, ezáltal igazán színes fogalmazások születtek. A vázlatpontokban egyszerű mindennapi dolgok adtak a tanulóknak támpontokat a fogalmazásuk elkészítéséhez. A fogalmazások alapján 3 nagy csoportra osztottam a válaszokat: az első csoportban 3 tanuló van, akik címmel, teljes mondatokkal fogalmaztak meg egy igazán bő fogalmazást. Szerkezetileg teljesen megfelel az elvárt követelményeknek. Mindhárom tanuló az első kérdésre igennel válaszolt, ami alapján arra következtethetünk, hogy otthon is szoktak olvasni, önmaguktól, a 3 tanuló közül 1 tanuló válasza az volt, hogy a szülei szoktak neki olvasni, ez alapján itt is látunk összefüggést az első és második hipotézisben megfogalmazottakkal. A második csoportba 4 tanuló tartozik, ezek a diákok jól és érdekesen fogalmazott mondatokat alkottak, de nem összefüggőt, hanem a vázlatpontokat követték, a végén pedig csak egy mondatban írták le a véleményüket. A négy tanuló közül fele-fele arányban válaszoltak az első kérdésre igennel és néha válasszal. Azt gondolom, hogy bár szerkezetileg nem megfelelő a fogalmazásuk, de a mondataikban érdekes tényeket fogalmaznak meg. A harmadik csoportba 4 tanuló tartozik szintén, akik sem szerkezetileg, sem tartalmilag nem írtak megfelelő mondatokat. A mondataik rövidek és tömörek voltak, inkább rövid vázlagszerűek és maximum 4-5 mondatot alkottak. A tanulókból 2 tanuló néha szokott olvasni saját elhatározásból, 2 pedig rendszeresen olvas.

3.4. Az eredmények értékelése

A kutatásom során megfogalmazott hipotézisek és a tanulók olvasási szokásai, helyesírási ismeretei és szövegalkotási készségei között látható összefüggés van. Az eredmények alapján megfogalmazható, hogy az otthoni olvasás, a szülők általi felolvasás és a helyesírási szabályok ismerete közvetlen hatással van a tanulók fogalmazási készségeire és kreativitásukra.

1. hipotézis: *„Azok a tanulók, akik önszántukból, saját elhatározásból gyakran olvasnak, illetve akiknek gyermekkorukban gyakrabban olvastak könyveket, gazdagabb és összetettebb fantáziával rendelkeznek, mint azok a tanulók, akiknek keveset vagy egyáltalán nem olvastak.”*

A feladatok által kapott eredmények megmutatják, hogy azok a tanulók, akik gyakrabban olvasnak vagy olvasnak nekik, azok bővebb, részletesebb és szerkezetileg helyesebb válaszokat adtak. Az 5. és 7. feladat eredményei igazolták, hogy ezek a diákok hosszabb, érzelmileg gazdagabb köszöntéseket és élménybeszámolókat írtak. A 9. feladatnál, ahol vázlatpontok alapján kellett szöveget alkotni, szintén megfigyelhető volt, hogy a rendszeresen olvasó tanulók szövegalkotása szerkezetileg is összefüggőbb és tartalmasabb volt.

2. hipotézis: *„Azok a diákok, akik ismerik a helyesírási szabályokat, magasabb pontszámot érnek el a szövegalkotó feladatokban. A szövegértési feladatokat könnyebben megoldják, betartják az időrendi szabályokat és értelmezhetőbb fogalmazást alkotnak.”*

A szakirodalmak alapján bizonyított, hogy a helyesírási ismeretek és a szövegalkotási képességek szoros kapcsolatban állnak. Az 5. és 6. feladatok megoldásai alapján érthetővé vált, hogy azok a diákok, akik helyesen alkalmazzák a nyelvtani szabályokat, nemcsak esztétikusabb, hanem tartalmilag is értelmezhetőbb szövegeket írtak. A tanulók fogalmazásai logikusabbak, ami hozzájárult az érthetőséghez és az események megfelelő sorrendjéhez.

3. hipotézis: *„A szövegalkotó készség megfelelő gyakorlás által fejleszthető. A rendszeres gyakorlás elősegíti a fogalmazások szerkezetének javítását.”*

A 7. és 9. feladatnál jól megfigyelhető volt, hogy azok a tanulók, akik gyakrabban írnak (akár olvasás, akár házi feladatok kapcsán), részletesebb és szerkezetileg koherensebb szövegeket alkottak. A gyakorlás nemcsak az írás minőségére, hanem a helyesírási hibák csökkentésére is lehetőséget ad. A gyakorlás hiánya azokon a tanulókon mutatkozott meg, akik rövidebb, tömör és sokszor vázlagszerű mondatokat írtak.

3.5. Konklúzió

A Fornos Gimnázium 3. osztályában végzett felmérés eredményei alátámasztják a megfogalmazott hipotéziseket. Az első hipotézisben megjelenő rendszeres olvasás és az otthoni felolvasás fejlesztő hatással van a tanulók szövegalkotó készségére, hiszen fejleszti a fantáziát, bővíti a szókincset és erősíti a kifejezőkészséget. Ugyanakkor hátrányként megfigyelhető, hogy azok a tanulók, akik nem kapnak elegendő otthoni támogatást az olvasásban, jelentős lemaradást mutatnak. Az ő szövegeik rövidebbek, kevésbé kidolgozottak, és gyakran hiányosak szerkezetileg. Ez azt mutatja, hogy az olvasási szokások kialakítása szoros összefüggést mutat a fogalmazási készségekkel, és a hiányosságok később is megmaradhatnak, ha a nyelvi hátrányos helyzet felmérése és annak felszámolása az órákon nem valósul meg.

A második hipotézis is igazoltnak tűnik, mert akik jól ismerik a helyesírási szabályokat, nemcsak érthetőbb, de szerkezetileg helyesebb szövegeket alkotnak. Jól láthatóan megmutatkozik ez a logikus fogalmazásokban és a mondatok közötti kapcsolódásokban is. A hátrányok között megemlíthető, hogy akik nem sajátították el megfelelően a helyesírási szabályokat, sok esetben nehezen értelmezhető szövegeket alkottak. Gyakran előfordultak félreérthető mondatok, kihagyott írásjelek és nyelvtani hibák, amelyek az olvashatóságra és érthetőségre is hatással voltak.

A harmadik hipotézis igazolást nyert a felmérésben során is, de a szakirodalom is alátámasztja. A rendszeres írásbeli gyakorlás jelentős szerepet játszik a tanulók szövegalkotó képességének fejlődésében. Akik többet gyakorolnak, folyékonyabban és kreatívabban fejezik ki gondolataikat. Kellő gyakorlás hiányában a szövegek rövidek, összefüggéstelenek, és nem követik a logikai sorrendet. Azok a diákok, akik ritkábban írnak fogalmazásokat, kevésbé tudják logikusan kifejezni gondolataikat, ami az íráskészségük fejlődésére hosszabb távon is hatással van.

Elmondható, hogy az írásbeli képességek fejlesztése nem csak az iskolai tananyagtartalomtól függ, hanem az otthoni környezettől, a gyakorlásra szánt idő mennyiségétől és az olvasási szokásoktól is. A kutatásom rámutat arra, hogy a szövegalkotó képesség tudatos fejlesztéssel és rendszeres gyakorlással jelentős mértékben javítható, ami hosszú távon hozzájárul a tanulók kommunikációs készségének és írásbeli szövegalkotásának fejlődéséhez is.

Összefoglaló

A szakdolgozatom témája: *„Az írásbeli szövegalkotó tevékenység alakítása alsó tagozaton”*. A dolgozat megírásával célom az volt, hogy a témával jobban megismerkedjek és az írásbeli szövegalkotó tevékenység alakításának, tanításának fontosságára felhívjam a figyelmet. A munkám során sok szakirodalmat és folyóiratot tanulmányoztam, melynek eredményeként mélyebben megismertem az írásbeli szövegalkotás tanításának menetét, módszereit.

A szakdolgozatomban egy kisebb felmérést is végeztem, hogy a megfogalmazott hipotézisekre válaszokat kapjak. A pedagógiai gyakorlatom idején végeztem el a felmérést, nagy segítségemre volt ebben a gyakorlatvezető tanárnőm. Ez idő alatt meg tudtam figyelni, hogyan halad az olvasás és az írás tanulása, és hogy mennyire nem elhanyagolható egyik folyamat sem. A munkám során megismerkedtem az írásbeli szövegalkotás kialakulási folyamatával és fejlődésével, fejlesztési formáival, továbbá megismerkedtem az ukrán és magyar alaptantervekkel. Összehasonlítottam a két alaptantervet, megfigyeltem a hasonlóságokat és az eltéréseket.

A szakdolgozatomban megfogalmazott hipotézisekre sikerült válaszokat találnom. A kutatás formája a felmérés volt, melyben a tanulók íráskészségének szintjét, olvasási szokásaikat és írásbeli szövegalkotás közötti összefüggéseket mértem. Az eredmények, bár csak egy osztályban valósult meg a mérés, tehát nem tekinthetők reprezentatívnak, azt mutatták, hogy az otthoni olvasás és a szülői felolvasás jelentős mértékben hozzájárul a tanulók fantáziájának és szövegalkotó képességeinek fejlődéséhez, a helyesírási ismeretek közvetlenül befolyásolják a szövegalkotás minőségét és a rendszeres gyakorlás jelentősen hozzájárul az íráskészség fejlődéséhez.

A szakdolgozatom rámutatott, hogy az írásbeli szövegalkotás fejlesztéséhez szükség van irányított pedagógiai módszerek alkalmazására, de az otthoni támogatás sem elhanyagolható. Az íráskészség fejlesztése nem csak az iskolai nevelés feladata, hanem közös munka, amelyben a szülőknek és a pedagógusoknak egyformán részük van.

Резюме

Тема моєї кваліфікаційної роботи: «Формування письмової текстотвірчої діяльності в початковій школі». Метою було звернути увагу на важливість формування та навчання письмової текстотвірчої діяльності, а також краще ознайомитися з цією темою. Під час написання роботи я опрацювала багато наукової літератури та періодичних видань, завдяки чому вдалося зрозуміти структуру й методи навчання письмового текстотворення.

У ході роботи я ознайомила з процесом формування письмової текстотвірчості, її розвитком і формами вдосконалення. Також я ознайомила з українським і угорським навчальними планами. Я провела порівняльний аналіз двох програм, звертаючи увагу на подібності та відмінності. Основною літературою, яка значно допомогла мені у темі, була праця Оршої Марти Р. :«Особливості письмового текстотворення у молодших школярів».

У першій частині дипломної роботи я сформулювала гіпотези, на які змогла дати обґрунтовані відповіді. Дослідження підтвердило правильність гіпотез, хоча під час оцінювання виявилися й негативні фактори. Основним елементом дослідження було опитування, під час якого я вимірювала рівень письмових навичок учнів, їхні звички читання та взаємозв'язки між читанням і письмовим текстотворенням.

У завершальній частині моєї роботи я провела дослідження з метою підтвердити або спростувати свої гіпотези. Я поєднала дослідження зі своєю педагогічною практикою, у чому мені дуже допомогла мій керівник практики. Під час практики я мала змогу спостерігати, як відбувається навчання читання та письма, і наскільки обидва процеси є важливими та невід'ємними.

Результати дослідження показали, що домашнє читання та читання вголос батьками значною мірою сприяють розвитку уяви учнів і їхніх текстотвірчих здібностей.

Моє дослідження підтвердило три гіпотези: Домашнє читання та батьківська підтримка позитивно впливають на здібність учнів до текстотворення. Знання правопису безпосередньо впливає на якість письмових текстів. Регулярне практикування письма значно сприяє розвитку письмових навичок.

Моя кваліфікаційної робота показала, що для розвитку письмового текстотворення необхідно застосовувати цілеспрямовані педагогічні методи, але й домашня підтримка має неабияке значення. Розвиток письма — це не лише завдання шкільного навчання, а спільна праця, у якій однаково важлива роль належить як вчителям, так і батькам.

SZAKIRODALOM

"Про затвердження Державного стандарту початкової освіти" 2018, (Az elemi iskolai oktatás állami szabványainak jóváhagyásáról).– Ez az dokumentum az ukrán állami szabványok hivatalos leírását tartalmazza.

„Міністерство освіти і науки. Державний стандарт початкової освіти "
(*Державні стандарти освіти для початкової школи, 2018*)

Adamikné Jászó Anna – Kálmánné Bors Irén – Kernya Róza – H. Tóth István (2001): „Az anyanyelvi nevelés módszerei”, Kaposvári Egyetem CSVN Pedagógiai Főiskolai karának Kiadója, Kaposvár.

Adamikné Jászó Anna (2006.): „Az olvasás múltja és jelene”, Trezor Kiadó, Budapest.

Antalné Szabó Ágnes: „Új kihívások a helyesírás tanításában”, In: Paksi László – Györe Géza – Tóth-Márhoffer Márta – Bognárné Kocsis Judit (szerk.)(2013b): „*A pedagógia útjain*”. Pannon Egyetemi Kiadó. Veszprém: 13–22. oldal

Bárdossy Ildikó – Dudás Margit – Pethőné Nagy Csilla – Priskinné Rizner Erika (2002): „*A kritikai gondolkodás fejlesztése*”, Pécsi Tudományegyetem, Pécs–Budapest.

Benes Andrea (2013): „*Írni vagy nem írni*”. Mindennapi Pszichológia. 32–33.

Gárdos, P. (2017.): *Az olvasás és írás kapcsolata az anyanyelvi nevelésben*. Anyanyelv-pedagógia, 45(2), 112-125.

Gósy Mária (2008/1.): „*A szövegértő olvasás*”, Anyanyelv-pedagógia.

H. Molnár Emese (2013): *A szövegfeldolgozás elmélete és gyakorlata alsó tagozaton, Mentorá(h)áló progra.*

http://pszichologia.phd.elte.hu/vedesek/2008/phd_2008_kadar_annamaria.pdf (2011.november 16.) 2008.

Józsa Krisztián (2016.): *Kritériumorientált fejlesztés – SZÖVEGFER programcsomaggal: módszerek,*

Kádár Annamária: „*A nyelvi környezet és az oktatási program hatása a kisiskolások fogalmazási képességének alakulására*” PhD-értekezés.

Kádárné Fülöp Judit (1990): „*Hogyan írnak a tizenévesek? Az IEA-fogalmazásvizsgálat Magyarországon*”, Akadémiai Kiadó, Budapest.

Lovas Anett Csilla (2022): „*Íráskészség fejlesztése az anyanyelvi nevelésben*”. ELTE Neveléstudományi Kar.

Magyar Közlöny, 2012. évi 79. szám. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nemzeti köznevelésről.

Magyar Nemzeti Alaptanterv, (2020).

Molnár Edit Katalin (1996): *A kognitív pszichológia három fogalmazás-modellje*. Magyar Pedagógia, 2: 139–156.

Nagy József (2010): „*Új pedagógiai kultúra*”. Mozaik Kiadó, Szeged.

Orosz Sándor (1972): „*A fogalmazástechnika mérésmethodikai problémái és országos színvonala*”, Tankönyvkiadó. Budapest.

Sánta Sára (2020): *Kreatív írás az iskolai oktatásban*, Debreceni Egyetemi, Kiadó.

Tóth Beatrix (2003): „*A nyelvi kompetenciák élményközpontú fejlesztése*”, ELTE TÓFK, Budapest.

Tóth Beatrix: „*A szövegértés fejlesztésének gyakorlattípusai. Módszerver*” 2006/1. 1-5.old.

Tóth Beatrix (2008): „*Fogalmazástanítás – miért és hogyan másképpen?*”, Anyanyelv-pedagógia, <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=15> (2011. november 16.).

Tóth László (2011): „*Képességstruktúrák és iskolai teljesítmény*”, Debrecen.

INTERNETES FORRÁS

Nemzeti alaptanterv - Oktatási Hivatal

Központi Érettségi Módszertan - Oktatási Hivatal

https://efopszolnokitkk.hu/wpcontent/uploads/2021/02/E07_szokincsfejlesztes.pdf

<https://beszedero.hu/szokincsfejlesztes-szokincsbovites/>

http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/A_szvegfeldolgozs_elmlete_s_gyakorlata_als_tagozaton/11_elmlet.html

<https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=357>

https://tehetseg.hu/sites/default/files/geniusz_muhely/wp20.pdf

<https://ojs.elte.hu/anyanyelv-pedagogia/article/view/8955/7418>

https://doktori.bibl.u-szeged.hu/id/eprint/3612/1/1980_kunoss_judit.pdf

<https://onlineplatformok.hu/files/d70f0d46-07a4-415d-a705-567281e6ebd4.pdf>

https://pf.ujs.sk/documents/books/IB_LG_TT_BLP_A%20helyesiras%20tanitas%20aktualis%20kerdesei_2023.pdf

https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/img/keptar/2016_3/Anyp_IX_2016_3_5.pdf

http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/A_szvegfeldolgozs_elmlete_s_gyakorlata_als_tagozaton/11_elmlet.html

https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/img/keptar/2017_1/Anyp_X_2017_1_3.pdf

https://epa.oszk.hu/03100/03139/00062/pdf/EPA03139_modern_nyelvoktatas_2020_01-02_101-121.pdf

<https://bodrogioktatasikozpont.hu/wp-content/uploads/2024/06/Helyi-tanterv-2023-24.pdf>

https://alkalmazottnyelvtudomany.hu/wordpress/wpcontent/uploads/Pint%C3%A9r_Albert.pdf?utm_source=chatgpt.com

https://epa.oszk.hu/03900/03976/00047/pdf/EPA03976_magiszter_2006_03-04_213-214.pdf?utm_source=chatgpt.com

Melléklet

A felmérésben alkalmazott feladatlap:

Tanuló neve: _____

Szövegalkotás feladatlap

1.Szoktál-e otthon olvasni? Karikázd be!

- a) igen b) nem c) néha

2.Miből szoktál olvasni? Húzd alá!

- a) könyvet b) újságot c) interneten d) nem olvasok

3.Olvasnak-e nektek a születek mesét? Karikázd be!

- a) igen b) nem

4. Szerinted fontos az olvasás és annak gyakorlása? Karikázd be!

- a) igen b) nem

Minden feladatnál fogalmazd teljes mondatokban, és törekedj az olvasható írásra! A megoldást kezd az első feladattal, és haladj sorban!

5. István e-mailben köszöntötte fel születésnapján Ildikót.

Te mit írtál volna az e-mailben? **Fogalmazd meg 2-4 mondatban!**

Ügyelj a formai követelményekre (**megszólítás, elköszönés, aláírás**)!

6. A következő szövegben az ember és a ló kapcsolatáról olvashatsz. Olvasd el, majd oldd meg a feladatot!

Egy ló bizalmát akkor nyerhetjük el a legkönnyebben, ha állandóan és sokat foglalkozunk vele, beszélünk hozzá. A ló ugyanannyira szereti a halk, megnyugtató beszédet, mint a simogatást.

A lovak természetüknél fogva falánkak. Ha el akarjuk nyerni egy ló rokonszenvét, nem árt, ha mindig van a zsebünkben valami finomság.

Egészségük érdekében ne cukorral, hanem inkább répadarabkákkal vagy száraz kenyérrel kedveskedjünk neki.

Egy állatot soha nem szabad keményen megbüntetni, így a lovat sem. A lovak ugyan nem bosszúállóak, de megjegyzik maguknak, ha rosszul bántak velük, és ilyenkor ellenségessé válhatnak.

Hogyan barátkozzunk meg a lóval?

A fenti szöveg alapján fogalmazd meg 2-4 mondatban a választ! Segítenek az alábbi kérdések!

- Mit kell tenni ahhoz, hogy elnyerjük egy ló bizalmát?

- Szabad-e keményen büntetni a lovakat?

7. Véget ért a szünidő, osztálytársaidnak ma elmesélted, hogyan érezted magad, miért érezted jól magad. Fogalmazd meg 5-7 kerek, egymással összefüggő mondatban, hogy mit mondtál osztálytársaidnak.

8. Osztályod nevében fogalmazd meg egy 5-7 mondatos kérelmet iskolád igazgatójához arról, hogy háromnapos osztálykirándulásra mehessetek. Indokold kérelmed, és ügyelj a formai követelményekre (megszólítás, dátum, aláírás)

9. Elveszett szöveg.

Dorkának az volt a házi feladata, hogy a mobiltelefonokról írjon fogalmazást. Tegnap este el is készítette, de otthon felejtette, csak a fogalmazás vázlatát pakolta be a táskájába!

Az alábbi vázlat segítségével írd meg Dorka fogalmazását.

Írásod minimum 10, maximum 20 mondat legyen!

Mobiltelefonok

I.A mobiltelefonok elterjedésének okai.

II. Mobilok a mindennapokban

1. Mobiltelefon és kommunikáció.
2. Mobiltelefonok által nyújtott egyéb lehetőségek.
3. Álmaim telefonja.

III. Előnyök és hátrányok, véleményem a mobiltelefonról

[illegible]

Звіт подібності

метадані

Назва організації
Hungarian College of Higher Education Ferenc Rakoczi II Transcarpathian

Заголовок
Barta Dominika

Науковий керівник / Експерт
Автор **Ілдіко Греба**

Підрозділ
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

8758

Кількість слів

68458

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про **МОЖЛИВІ** маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		0
Інтервали		0
Мікропробіли		0
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		27

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Копії тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз		Копії тексту
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=972	109 1.24 %
2	https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=972	87 0.99 %
3	https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=972	81 0.92 %
4	https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=972	71 0.81 %
5	https://tehetseg.hu/sites/default/files/geniusz_muhely/wq20.pdf	55 0.63 %